

12. Музична Тернопільщина : бібліографічний покажчик / Уклад. В. Я. Миськів; вступ. ст. О. С. Смоляка; ред. Г. Й. Жотко. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 288 с.

13. Черепанин М. В. Музична культура Галичини (друга половина XIX – перша половина XX ст.) : монографія. Київ : Вежа, 1997. 288 с.

REFERENCES:

1. Boitsun, L. (2003). Ternopil u plyni lit [Ternopil over the years] / L. Boitsun. Ternopil: Dzhura, 389 p. [in Ukrainian].

2. Hrynchuk, I. (2013). Muzychna osvita v Ukraini: istoriko-rehional'nyy aspekt [Music education in Ukraine: historical and regional aspect] // Mystetstvo ta osvita [Arts and education]. № 2 (68). pp. 11–15. [in Ukrainian].

3. Hrynchuk, I., Spolska, O. (2019). Vidomi pianisty-vykonavtsi ta pedahohy u muzychnyi kul'turi Ternopolya kintsya XIX – pochatku XX stolittya [Famous pianists-performers and educators in the musical culture of Ternopil at the end of XIX – beginning of XX century] // Muzychne mystetstvo i osvita: dosvid ta innovatsiyni shlyakhy rozvytku [Music and education: experience and innovative ways of development]: Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Vinnytsia, VDPU imeni Mykhaila Kotsiubynskoho, 20–21 lystopada 2019 r.). Vinnytsia: TOV «Tvoryt», pp. 58–63. [in Ukrainian].

4. Iryna Krykh – osobystist' muzykant, pedahoh. Spohady. [Iryna Krykh – personality, musician, teacher. Memoirs]. Lviv: Liha-Pres, 2005. 108 p. [in Ukrainian].

5. Kashkadamova, N. (2001). Fortep'yanne mystetstvo u L'vovi: Stati. Retseziyi. Materialy [Piano Art in Lviv: Articles. Reviews. Materials]. Ternopil: SMP «Aston». 400 p. [in Ukrainian].

6. Kashkadamova, N. (2017). Fortep'yanne-vykonavs'ke mystetstvo Ukrainy. Istorychni narysy [Piano and Performing Arts of Ukraine. Historical Essays]. Lviv, 616 p. [in Ukrainian].

7. Labantsiv-Popko, Z. (2008). Sto pianistiv Halychyny. [One hundred pianists of Galicia]. Lviv: Ukrainoznavcha naukova biblioteka NTSh. 223 p. [in Ukrainian].

8. Liudkevych, S. (2000). Doslidzhennya, statyi, retseziyi, vystupy [Research, articles, reviews, speeches]. T. 2. / Upor. Z. Shtunder. Lviv: Dyvosvit. 816 p. [in Ukrainian].

9. Mazepa, L., Mazepa, T. (2003). Shlyakh do muzychnoyi akademiyi u L'vovi [The path to the Academy of Music in Lviv]. U 2-kh tomakh. Tom 1. L'viv: V-vo SPOLOM. 288 p. [in Ukrainian].

10. Masol, L.M. (2006). Zahal'na mystets'ka osvita: teoriya i praktyka: monohrafiya [General art education: theory and practice: monograph] / L.M. Masol. K.: Promin', 432 p. [in Ukrainian].

11. Medvedyk, P. (1993). Diyachi ukrayins'koyi muzychnoyi kul'tury (Materialy do bio-bibliografichnoho slovnyka) [Figures for the Ukrainian Musical Culture (Materials to the Bio-Bibliographic Dictionary)] / P. Medvedyk // Zapysky NTSh. T. CCXXVI. Pratsi muzykovedchoyi komisii. L'viv : NTSh, pp. 370 – 455. [in Ukrainian].

12. Muzychna Ternopil'shchyna: Bibliografichnyy pokazchych (200812.). [Musical Ternopil region: Bibliographic index] / Uklad. V. YA. Mys'kiv; vstup. st. O. S. Smolyaka; red. H. Y. Zhotko. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky. 288 p. [in Ukrainian].

13. Cherepanyn, M.V. (1997). Muzychna kul'tura Halychyny (druga polovyna XIX – persha polovyna XX st.): Monohrafiya [Musical culture of Galicia (second half of XIX – first half of XX century): Monograph] / M.Cherepanyn. K.: Vezha. 328 p. [in Ukrainian].

Spolska Olena Volodymyrivna, a leading specialist of the Rector's Office of Volodymyr Hnatuk Ternopil National Pedagogical University, a graduate student of NACCKIM, Ukraine, olenadobush84@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-2397-2035>

The article is devoted to modern processes of updating the theoretical and methodological foundations of historical and musicological courses addressed to future art teachers.

Improving the theoretical and methodological foundations of historical and musicological courses should be based on the paradigm of humanization of education, the involvement of a relevant base of cultural and musicological research. It is important to take into account the positions of the professional profile of the future teacher, the specifics of groups with different levels of training, the interaction of teachers who read mandatory and elective lecture courses in the field.

The purpose of the article is to highlight the ways to update the course «History of Ukrainian Music» in the process of training future teachers of art disciplines with extrapolation to the tasks of pedagogical practice on the example of updating the aspect of performing culture of Ternopil. The program of the course takes into account the main positions of programs and textbooks in art disciplines for general school practice, educational concepts, in particular the concept of integrated teaching of art disciplines by L. Masol.

The thesis on the priority of forming the artistic experience of a person on the basis of systematization of acquired knowledge and ideas about Ukrainian folk and professional art in a variety of genres and styles in the context of general cultural processes is chosen as the basis. The task of studying Ukrainian music culture in the historical perspective and context of global cultural processes allows to deepen interdisciplinary links with courses of foreign music, music of the XX century, with elective professional courses, with performing disciplines that can enrich practical classes with illustrative material prepared by students.

This provides a more holistic understanding of Ukrainian musical culture as a unity of artistic values (musical works); their distribution (performance, concert life, mass media); awareness and preservation (system of educational music and cultural institutions).

The main methodological and methodological principles of the course based on historical-stylistic, cultural-regional approaches, holistic mastery of artistic artifacts and phenomena, systematic study of figures of Ukrainian performers and teachers against the background of European artistic processes are highlighted.

Attention was focused on tracing the formation of performing traditions and centers of Ternopil, professional performing schools, figures of their famous representatives, directly or indirectly related to our region.

Conclusions were made about the significant didactic potential of cultural and historical-musicological information related to the performing culture of Ternopil, the organization of professional artistic, educational and cultural centers of the region, with figures of outstanding performers and teachers, whose activities are worthily «woven» into the European context.

Key words: musical culture of Ukraine, professional courses, regional performing traditions, musical performance of Ternopil region. Стаття надійшла до редакції 02.03.2021 р.

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-1\(99\)-50-57](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-1(99)-50-57)

УДК [-057.85: 37..011.3-051 :7] :[027.31 : 373] (477)

Ширко Аліна Анатоліївна,

завідувачка відділу культури та естетики Донецького обласного ІППО, м. Краматорськ, Україна, alina.shirko@ippo.dn.ua; <https://orcid.org/>; <https://orcid.org/0000-0003-1966-8871>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА ЯК УЧАСНИКА ОСВІТНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ НУШ

У статті представлено досвід роботи відділу культури та естетики ДООІППО з підвищення рівня методичної та професійної компетентності педагогічних працівників мистецьких дисциплін області, що включає курсову підготовку педагогів і міжкурсові заходи та сприяє забезпеченню системного розвитку професіоналізму педагогічних працівників в умовах змін, пов'язаних із реалізацією положень Концепції нової української школи та новими викликами дистанційного навчання. Акцентовано увагу на дієвості форм групової взаємодії вчителів мистецтва (професійна група у Фейсбук, методична студія вчителів мистецьких дисциплін в умовах НУШ) та нових формах роботи (обласна вебвітрина).

Ключові слова: ОІППО, підготовка вчителів мистецтва, НУШ, курси підвищення кваліфікації вчителів мистецької галузі, методична студія вчителів мистецьких дисциплін, обласна вебвітрина.

Актуальність проблеми дослідження. Швидкі глобальні зміни та інноваційні виклики в сучасному українському суспільстві зумовили освітню реформу, що ґрунтується на Концепції Нової української школи [4]. Один із девізів реформи – якість та практикоорієнтованість освіти. Ці орієнтири направлені на формування сучасного вчителя: обізнаного, комунікабельно-

го, відкритого до педагогічних новацій, з прагненням до самоосвіти й підвищення свого професійного рівня – це ті важливі риси, що характеризують сучасного вчителя будь-якого предмета.

Сьогодні освіта у світі налаштована на формування в учнів *ключових компетентностей*, значимість яких визнана фахівцями – науковцями і практиками, а сформувати їх може тільки вчитель, що ними володіє. Учителів також часто

доводиться відповідати й на учнівські запитання, що опосередковано стосуються конкретного предмета викладання, а втім, є важливими в контексті його вивчення, тому вчительський світогляд у своїй предметній галузі та поза нею має бути широким. Це говорить про важливість *метапредметних компетенцій*, що поруч із *предметними* засвідчують професіоналізм педагога, визначають його фаховість і забезпечують можливість їх формування у школярів.

А ще сучасний учитель не може «замикатись» у межах свого навчального закладу – педагогам, особливо одного фаху, з метою підвищення професійного рівня важливо систематично комунікувати з колегами з приводу складних та суперечливих питань і варіантів їх вирішення, переймати один в одного успішний досвід. Таке спілкування мотивує до самоосвіти й саморозвитку – це ті два «кити», без яких сучасний учитель не може рухатися у своїй професійній діяльності.

Мистецтво завжди було важливим джерелом розвитку особистості, саме тому розв'язання актуальних завдань сучасної мистецької освіти зумовлює пошук нових підходів до мистецького навчання учнів, а це, так само, вимагає відповідної підготовки вчителів мистецтва.

Отже, проблема, яким бути сучасному вчителю мистецтва, – нагальна, викликає дискусії та потребує вивчення дослідниками-науковцями з огляду на практиків, яким доводиться в сучасних умовах швидко змінюватись відповідно до нових викликів.

Вивчення досліджень з педагогіки мистецтва й системи сучасної мистецької освіти свідчить про порушення вченими і практиками питань змін у мистецькій освіті, розробки методик – новітніх, дієвих і ефективних – і в аспектах навчання мистецтва школярів (О. Гайдамака, Н. Миропольська, Л. Масол, О. Комаровська, Н. Лупак та ін.), і в системі підготовки та перепідготовки вчителів мистецтва як агентів запровадження змін в умовах Нової української школи (О. Просіна, А. Махмутова та ін.). Як з'ясувалося, таких досліджень у нашій галузі бракує. Можемо назвати декілька. Так, на період 2012 р. командою фахівців мистецької

галузі під керівництвом Л. Масол були представлені результати проведеного дослідження стану мистецької освіти (всі ланки і, зокрема, мистецька освіта в закладах ЗСО) в Україні, що дало змогу здійснити цілісний аналіз цієї системи й побачити стратегії її вдосконалення у вигляді рекомендацій, наданими аналітиками [10].

Змістовними і цікавими виявилися судження про «портрет» сучасного вчителя мистецтва на фоні здобутків і проблем мистецької педагогічної практики, які висвітлювались у ході Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» (номінація «Музичне мистецтво»); їх авторка – вчена О. Комаровська – запропонувала рекомендації у векторах професійного вдосконалення вчителя мистецтва [3, с. 11]. Дослідники констатують низку проблем у мистецькій освіті, розмірковують над вимогами до вчителя мистецтва (Л. Масол [8; 9], виокремлюють їх (Н. Лупак [6, с. 3]), надають орієнтири для здійснення інноваційної педагогічної діяльності вчителем в умовах реалізації засад НУШ на позиціях компетентнісного підходу (О. Гайдамака [2,]), представляють методики (Л. Аристова [1], О. Просіна [12]) та досить швидко реагують на нові виклики, пов'язані із запровадженням дистанційного навчання, пропонують цікаві й дієві підходи у вирішенні його проблем (О. Моторна [9]). Актуальним і корисним для нашого дослідження є досвід підготовки педагогів мистецьких дисциплін в умовах неформальної освіти (О. Просіна [11]) і, зокрема, у процесі реалізації авторкою проєкту професійного розвитку «Толока» за темою «Толока митців та освітян: від проєкції до результату»; метою проєкту є налагодження міжгалузевої комунікації між діячами мистецтва та освітянами мистецької освітньої галузі, що можна розглядати як перший приклад супроводу педагогічної діяльності вчителя мистецтва в умовах реформування освіти. Цікавим є досвід здійснення дослідження регіонального значення в умовах Хмельниччини – стан викладання мистецтва, що прямо торкається аспекту підготовки вчителів (А. Махмутова, А. Кучерук [5]), автори представили кількісні та якісні дані дослідження та надали рекомендації щодо коригування й поліпшення виявленого стану.

Отже, проблема підвищення фаховості вчителів мистецтва в контексті нових викликів загострюється. У цьому контексті має цінність уже наявний досвід роботи з налагодженої та відпрацьованої системи перепідготовки і професійного розвитку вчителів мистецтва, який ефективно міг би переноситися і запроваджуватися ІППО інших регіонів України. Зазначимо, що володіючи значним освітнім потенціалом, ІППО має стати сьогодні не стільки осередком проведення курсового підвищення кваліфікації, скільки центром системного розвитку професіоналізму педагогічних працівників повсякчас – з огляду на сучасну тенденцію «освіти впродовж життя».

Відтак, **метою цієї статті** є представлення досвіду роботи відділу культури та естетики кафедри суспільно-гуманітарної освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (далі – ДОІППО) з підготовки вчителів мистецтва Донецької області, які реалізують Концепцію Нової української школи в закладах загальної середньої освіти.

Кожна професія вимагає постійного вдосконалення. Професіоналізм педагога розглядається як інтегративне соціокультурне й психопедагогічне утворення, що формується в педагогічній практиці вчителя на підґрунті фахових компетенцій і особистісного потенціалу педагога – його багатьох складових. Увесь цей сплав виокремлює особистість Вчителя, який не просто викладає предмет, а передає цінності, навчає особистостей – Учнів. На думку М. Малахової, учитель мистецтва є тим містком, через який відбувається сполучення в напрямі «учні – знання», «учні – мистецтво», «учні – цінності» та ін. [7].

Оскільки сучасний вчитель зустрічається з багатьма викликами, допомогти йому справитися з ними має інституція післядипломної освіти, де створено освітній простір для вдосконалення і підтримки самоосвіти й саморозвитку професіоналів. Ознайомимо читачів із досвідом ДОІППО, де відділом культури та естетики кафедри суспільно-гуманітарної освіти розроблено оптимальну *систему підвищення кваліфікації педагогів мистецтва*

(включає курсову підготовку й міжкурсові заходи), що забезпечує системний розвиток професіоналізму педагогічних працівників. Діяльність відділу сплановано таким чином, щоб усі форми та методи роботи під час проведення навчальних занять, міжкурсових заходів носили випереджально-моделюючий характер і враховували весь комплекс змін в освіті: інтенсифікацію освітнього процесу, новий зміст і форми його організації, ціннісну переорієнтацію освітньої діяльності.

Робота з удосконалення педагогічної майстерності вчителів мистецтва проводиться і в теоретичному, і в практичному аспектах. На вдосконалення рівня професійної підготовки вчителя спрямовані **курси підвищення кваліфікації** вчителів мистецької галузі на базі Донецького обласного ІППО, де практикуються такі форми, як тематичні, проблемні, очно-дистанційні з інтеграцією або курси з максимальним наближенням до слухачів.

Метою та завданнями **курсової підготовки** є удосконалення методичної, рефлексивної компетентностей учителя, активізації процесів професійного вдосконалення на шляху мистецької самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення особистості.

Під час проведення курсів підвищення кваліфікації використовувались; **активні форми занять** (майстер-класи, практикуми, конференції, круглі столи, вебінари тощо); технології забезпечення відкритості освіти та супроводу самостійної роботи слухачів; інструментарій моніторингу якості підвищення кваліфікації педагогічних працівників – шляхом опитування слухачів курсів.

Структура навчальної програми курсів підвищення кваліфікації, у відповідності до типових навчальних планів підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів, представлена трьома модулями: соціально-гуманітарним, професійним, діагностико-аналітичним.

Соціально-гуманітарний модуль уміщує питання сучасної філософії та соціології освіти, нормативно-правової бази загальної середньої освіти, охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників педагогічного процесу, охорони дитинства.

Професійний модуль поєднує питання сучасної педагогічної інноватики, педагогічної психології, методичної та фахової підготовки вчителя.

Діагностико-аналітичний модуль складається з критеріїв та норм оцінювання рівня досягнень педагогічних кадрів в системі післядипломної педагогічної освіти та види контролю щодо їхнього рівня професійної компетентності (вхідне та вихідне діагностування, педагогічне проєктування, виконання атестаційних робіт, індивідуальні та групові дослідницькі завдання, конференції з обміну досвідом тощо).

Зміни в освіті, пов'язані з НУШ, призвели до оновлення форм і методів роботи курсів підвищення кваліфікації, до уваги слухачів були запропоновані практикоорієнтовані форми **курсової роботи**: *семінари-практикуми, семінари-тренінги, майстер-класи, зустрічі з фахівцями*. Вчителі мали можливість через активні форми роботи ознайомитися із сучасними інноваційними методиками, розглянути питання внутрішньо-предметної інтеграції та міжпредметної інтеграції навчальних предметів, продемонструвати інтенсивність групової взаємодії, поділились особистим педагогічним досвідом і професійними знаннями та вміннями у вирішенні тих чи інших проблем, пов'язаних із реалізацією положень НУШ у ЗЗСО (галузь «Мистецтво»).

Крім цих форм роботи, для задоволення навчальних потреб постала необхідність у розробці дієвого інструменту підготовки вчителів-практиків до реалізації положень НУШ у ЗЗСО та підготовці відповідних фахівців, які б з допомогою цього інструмента навчали вчителів області.

Відповідно до наказу МОН України від 15.01.2018 р. № 34 «Про деякі організаційні питання щодо підготовки педагогічних працівників для роботи в умовах Нової української школи», наказу департаменту освіти і науки Донецької облдержадміністрації від 11.12.2017 р. № 546 «Про організацію курсового підвищення кваліфікації керівних, методичних і педагогічних працівників у Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти в 2018 році» ДОІППО і відділом

культури та естетики організовано підготовку вчителів мистецтва до роботи в умовах упровадження Концепції Нової української школи.

До команди **тренерів** Нової української школи долучилися 11 творчих педагогів області, які протягом березня 2018 р. в Донецькому обласному ІППО пройшли **тренінги** і стали командою тих агентів змін, хто допомагає вчителям мистецької галузі області підготуватися до роботи в 1-му класі Нової української школи. Перший етап тренінгів у 2018 р. пройшли 182 педагоги мистецької галузі, у 2019 р. до них долучилися ще 54 вчителі мистецтва.

Регіональна освітня програма підвищення кваліфікації вчителів інтегрованого курсу «Мистецтво», які навчатимуть учнів перших класів з теми «Нова початкова школа: від теорії до практики» була розроблена відповідно до «Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти» (Наказ МОН України від 15.01.2018р. № 36) та розрахована на 60 годин очного формату.

Тренінг передбачав опрацювання з курсистами континууму інтегрованого навчання на підґрунті діяльнісного підходу, вивчення питання оцінювання навчальних досягнень учнів, інклюзивне навчання, розвиток критичного мислення та шляхи залучення батьків до партнерства, особливості під час підготовки і проведення інтегрованих уроків мистецтва.

Ці практичні тренінги для вчителів мистецтва, які почали працювати в 1-му класі Нової української школи, спрямовувалися на розвиток їхніх професійних якостей, підвищення мотивації вчителів до якісної реалізації підходів НУШ в освітньому процесі свого закладу – на уроках мистецтва; удосконалення міжособистісної комунікації з вчителями, зокрема, формування вмінь працювати в парі, групі; вдосконалення складових професійної компетентності вчителя мистецтва; формування навичок самопрезентації свого досвіду тощо.

Вчителі, які пройшли тренінг, усвідомили головну мету НУШ – створювати своїми діями таку школу, що наповню-

ватиме учнів і педагогів радістю і даватиме учням не тільки знання, – як це відбувалося дотепер, а й компетентності, необхідні для життя – особистого, професійного.

Найактивніше вчителі під час тренінгів відпрацьовували технології та методи, які б гарантували успішність реалізації навчальної програми, результативність педагогічної роботи, розвиток можливостей учнів. Зокрема, вчителі освоїли на практиці створення з учнями і використання у початковому процесі *лепбуків* та *інтелект-карт* – як інструментів розвитку креативного, образно-асоціативного та критичного мислення в учнів; як продукту візуалізації результатів навчання в ігровій формі.

Педагогічна рефлексія під час тренінгів показала необхідність науково-методичного супроводу професійної діяльності вчителів мистецтва під час реалізації положень НУШ у ЗЗСО та наявність таких проблемних зон:

- складність усвідомлення вчителями своїх «білих плям» у професійній сфері, складання плану самоосвітньої роботи й підтримка мотивації до його реалізації. Зазначимо: тренінги виявили зростання потреби в якісній перепідготовці, що змусило відділ культури та естетики замислитися над тим, як варто покращити курсову підготовку, на що треба звернути увагу (форми, зміст), а чого в роботі слід позбутися.

- для частини вчителів формат «живого» тренінгу з активностями й комунікацією є незвичною формою здобуття знань, на відміну від лекції, – це спричиняє певний спротив, оскільки знання не подаються в готовому вигляді, а мають здобуватися в результаті власних активних дій, напруженого й інтенсивного навчання, обміну досвідом у взаємодії всіх учасників тренінгів.

- важливим стає обговорення вчителями всіх процесів у галузі, для чого потрібна горизонтальна взаємодія педагогічних спільнот ЗЗСО, ІППО.

Прикладом такої професійної взаємодії, простимульованою реформою в освіті, стало створення **мережевої взаємодії вчителів** мистецтва Донецчини. Для швидкого інформаційного провайдінгу в соціальній

мережі «Фейсбук» була створена група «Спільнота вчителів мистецтва Донецчини» (<https://www.facebook.com/groups/2517608655127789>), яка сьогодні є найбільш популярною платформою мережевої взаємодії, орієнтованою на креативних, творчих, прагнучих змін вчителів (іл. 1). Під час роботи мережевої групи вчителі, які активно займаються самоосвітою, здійснюють обмін ідеями, інформацією, методичними розробками, ресурсами, досвідом тощо, а отже, відбувається безперервна комунікація вчителів-практиків. Учасники групи публікують різноманітну інформацію, що може бути цікава вчителям мистецтва, які мають можливість ставити запитання, консультуватися з колегами, розповідати про власні проблеми, висловлювати власну думку з будь-яких професійних питань.

Завдяки логістиці в групі є можливість швидко дізнаватися про зацікавленість учителів запланованими заходами, надати додаткову інформацію, формувати пропозиції, актуальні для групи. Це вкрай важливо в умовах реорганізації методичних кабінетів області як частини реформи освіти, що призвело до переривання зв'язків між ІППО та закладами загальної середньої освіти.

Отже, активність в соціальній мережі дозволяє вчителям професійно зростати, відкриває можливості спілкування з професійних питань, приносить нові ідеї та натхнення для нових пошуків та експериментів. Аналіз показників відвідуваності групи показав високий рівень зацікавленості вчителів мережевою спільнотою, що не дивно, адже, вчителі відчують підтримку один одного і є членами великої професійної спільноти, що дає сили й натхнення саморозвиватися та працювати на високому професійному рівні.

Висвітимо **форми міжкурсової перепідготовки вчителів**. Відповідно до плану роботи Донецького ОБЛІППО протягом 2018–2020 рр. у межах міжкурсової перепідготовки, з науково-методичним супроводом відділу культури та естетики, працює **методична студія вчителів мистецьких дисциплін** в умовах Нової української школи.

Методична (педагогічна) студія – це інноваційна форма організації навчання через інтерактивну взаємодію колективу однодумців, пов'язаних між собою певним світоглядом та спільними завданнями. Мета роботи методичної студії полягає у висвітленні апробованих вчителями інновацій у формі вебінарів, майстер-класів, практикумів з тим, щоб ці інновації могли легко впроваджуватися в освітню практику іншими педагогами. Перед відділом культури та естетики ДОІППО постало завдання – згуртувати фахових учителів мистецтва, націлити їх на спільну роботу з вивчення мистецько-педагогічних проблем, що постали перед вчителями мистецтва в умовах реалізації НУШ.

У 2018–2019 рр. методична студія працювала в межах теми «Перший рік НУШ: реалії і перспективи». Найбільш поширеною формою стало проведення семінарів-практикумів для розвитку в педагогів тих компетентностей, що потрібні вчителю нової формації. Протягом року вони мали можливість ознайомитися з досвідом учителів-тренерів НУШ:

- «НУШ – складність, яка того варта. Шість цеглинок Lego – грати та навчати з радістю» (С. В. Кваснікова, учитель музичного мистецтва Бахмутського НВК «І–ІІІ ступенів № 11 багатопрофільний ліцей» Бахмутської міської ради Донецької області);

- «Мистецька освітня галузь: реалії та перспективи» (О. І. Гречана, учитель мистецтва КЗ «Маріупольський навчально-виховний комплекс «колегіум-школа» № 28 Маріупольської міської ради Донецької області»);

- «НУШ: досвід і перспективи» (В. О. Солов'ян, учитель образотворчого мистецтва, НВК І–ІІІ ступенів-ліцей Добропільської міської ради Донецької області);

- «Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів. Формувальне оцінювання» (А. А. Ширко, завідувач відділу культури та естетики ДОІППО);

- «Національно-патріотичне виховання засобами мистецтва в межах реалізації Концепції Нової української школи» (Л. В. Хмарна, методист відділу культури та естетики ДОІППО).

Корисними й актуальними стали виступи педагогів-практиків, що присвячені впровадженню в освітній мистецький простір інноваційних новітніх технологій:

- «Доповнена реальність як сучасний дизайнерський педагогічний продукт у мистецькій освіті. Можливості та реалії» (Е. Б. Кущенко, учитель мистецтва Кіндратівської спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів з поглибленим вивченням інформатики та програмування Костянтинівської районної ради Донецької області);

- «Квест-технологія на уроках мистецтва. «Композиція» (І. П. Тимофєєва, учитель мистецтва Новодмитрівського НВК Костянтинівської районної ради Донецької області).

Протягом зазначеного часу в межах міжкурсової роботи відділом культури та естетики ДОІППО були проведені *вебінари* та *онлайн-консультації* для методистів, керівників методичних об'єднань художньо-естетичного напрямку та учителів мистецтва. Такі заходи дали можливість учасникам ознайомитися з досвідом педагогів-практиків області («Використання здоров'язберігавальних технологій на уроках мистецьких дисциплін», «Формування ключових компетентностей НУШ засобами медіаграмотності на уроках мистецьких дисциплін», «Розвиток творчого потенціалу учнів на уроках мистецтва»).

У 2019–2020 рр. методичною студією було випрацьовано спільне рішення: продовжити роботу над підсумками другого року впровадження реформи,

використання потенціалу предметів художньо-естетичного циклу задля досягнення мети Нової української школи, застосування інноваційних технологій навчання для розвитку творчих здібностей школярів. Однак пандемія COVID-19 внесла корективи в роботу методичної студії, головним для якої постало питання напрацювання практичного матеріалу для дистанційного контенту.

Результати роботи відділу культури та естетики ДОІППО, методичної студії спільно з кращими вчителями мистецтва області були представлені на Конгресі освітань Донеччини в серпні 2020 р. Піднімалися та висвітлювалися такі актуальні для початку нового навчального року питання:

- тонкощі моделювання дистанційного уроку (обрання сценаріїв для дистанційного уроку – синхронний, асинхронний чи змішаний; змістове наповнення таких уроків, апарат закріплення знань учнів та ін.) – висвітлила І. Я. Шепель, керівник міського методичного об'єднання вчителів образотворчого мистецтва м. Костянтинівки;

- орієнтація у світі цифрових ресурсів (використання онлайн-сервісів і платформ) з метою конструювання цікавого й сучасного уроку мистецтва представила Л. М. Анацька, керівник міського методичного об'єднання вчителів музичного мистецтва, м. Бахмута).

- інтерактивна навчальна карта – форма електронного картографічного ресурсу нового покоління, що поєднує в собі властивості електронного

підручника й посібника та є наочним навчальним засобом. Як підготувати та провести урок з допомогою інтерактивної навчальної карти розповів Є. Б. Кущенко, керівник навчально-методичної комісії вчителів мистецтва Костянтинівського району (ін. 2);

- досвід проведення віртуальної екскурсії та онлайн-QR-квесту представила О. І. Філіппова, вчитель мистецтва Білицької загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 9 Добропільської міської ради Донецької області;

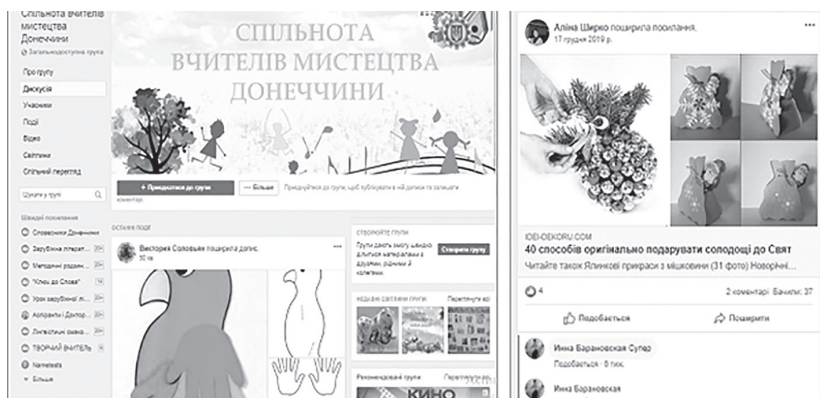
- питання розробки завдань на уроках мистецтва, моделювання дистанційного уроку розглянула О. І. Гречана, керівник міського методичного об'єднання вчителів мистецтва м. Маріуполя (ін. 3).

Підсумовуючи вищесказане, стає зрозумілим, що сьогодні інформаційно-комунікаційні технології інтегруються з дистанційними формами навчання, а отже, вчителів слід навчати: поєднувати традиційний і дистанційний формати навчання учнів, впроваджувати дистанційні форми й використовувати їхні можливості, активно освоювати платформи та інтернет-ресурси, використовувати найбільш оптимальні та продуктивні технології навчання.

Розвитку професійної майстерності, зокрема медіакультури педагогів, сприяє проведення *обласної вебвітрини* «Мистецтво без меж і кордонів». Це обласний віртуальний захід, метою якого є оновлення поняття про змістовне наповнення сучасного уроку інтегрованого курсу «Мистецтво», упровадження ефективних шляхів, методів і прийомів створення мультимедійної підтримки уроку, поширення кращого досвіду педагогів, сприяння творчим здобуткам учителів області.

Вебвітрина вирішує наступні **завдання**:

- популяризувати педагогічні здобутки педагогів-новаторів області;
- створити кейс кращих розробок інтегрованих уроків мистецтва та предметів художньо-естетичного циклу;
- здійснити пошук, виявлення та методичну підтримку педагогічних методів, засобів і форм навчання щодо інтегрованого наповнення мистецької освітньої галузі;

Ілюстрація 1. Спільнота у «Фейсбукі» відділу культури та естетики Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Скриншоти

Ілюстрація 2. Інтерактивна карта

- розвиток інфраструктури єдиного освітнього інформаційного простору;
- активізація впровадження нових освітніх технологій і принципів організації методичної роботи;
- сприяння підвищенню інтересу працівників мистецької галузі освіти до активного використання інформаційно-комунікаційних технологій для вирішення завдань модернізації освіти;
- визначення рівня підготовленості педагогів мистецької галузі області до впровадження інтеграції в освітній процес.

До участі у вебвітрині запрошуються вчителі інтегрованого курсу «Мистецтво», вчителі образотворчого та музичного мистецтва, вчителі початкових класів, які викладають предмет «Мистецтво» в по-

чатковій школі закладів загальної середньої освіти різних типів і форм власності в Донецькій області. Вебвітрина проводиться в заочній формі. Участь у ній безкоштовна та здійснюється на добровільній основі. Вебвітрина проводиться за чотирма номінаціями:

- 1) конспект уроку інтегрованого курсу «Мистецтво», 8–9 класи;
- 2) конспект уроку інтегрованого курсу «Мистецтво», 1 клас НУШ;
- 3) конспект уроку образотворчого мистецтва, 5–7 класи;
- 4) конспект уроку музичного мистецтва, 5–7 клас.

Орієнтовні критерії оцінювання:

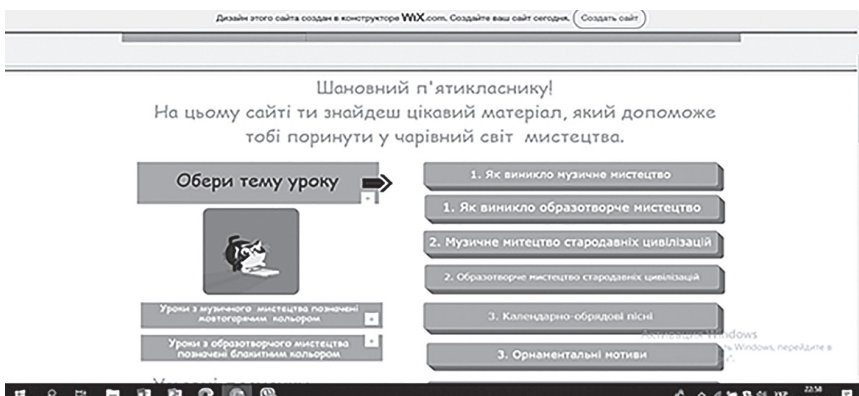
- професійні знання предмета та методики його викладання;
- урахування фізіологічних і психологічних особливостей учнів (зокрема,

через реалізацію індивідуального та диференційованого підходу);

- активізація пізнавального інтересу учнів, стимулювання їхньої самостійності;
- встановлення внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків;
- формування цілісності знань і предметних компетентностей, цінностей і ставлень, змістовних ліній предмета, реалізація діяльнісного підходу;
- відповідність розробки структурі уроку;
- використання інноваційних методик, сучасних освітніх технологій викладання мистецьких дисциплін для розвитку ключових компетентностей учасників освітнього процесу;
- створення умов для забезпечення успішної соціалізації, формування активної громадянської позиції здобувачів освіти на основі життєвих цінностей і навичок;
- застосування технологічних підходів для формування soft skills – універсальних навичок європейського рівня спілкування, комунікативних умінь здобувачів освіти засобами мистецтва в умовах модернізації освіти;
- підвищення коефіцієнту корисної дії уроку завдяки використанню гаджетів, планшетів, нетбуків;
- формування медіаграмотності, медіакультури здобувачів освіти засобами мистецтва в умовах модернізації змісту освіти.

Варто зазначити, що вміння змоделювати урок, продумати логіку викладу, доцільність і послідовність всіх його складових і елементів, доцільність тих чи інших вправ тощо показують далеко не всі учасники заходу. Цікавими родзинками уроків, що представили педагоги області, можна вважати такі форми та прийоми, як настроєво-психологічне налаштування учнів за допомогою слайд-презентації з кольорами-асоціаціями настроїв та внутрішніх станів людини; візуалізація, систематизація та схематизація ключових аспектів творів мистецтва за допомогою театралізації; малювання ментальної карти; створення кроссгенів.

Одним із ключових напрямів діяльності відділу культури та естетики

Ілюстрація 3. Скриншот сторінки сайту з контентом для дистанційного навчання мистецтва в 5-му класі (Гречана Олена Іванівна, м. Маріуполь)

ДОІППО є створення умов для розкриття творчого потенціалу всіх учасників освітнього процесу через **проведення обласних мистецьких заходів, конкурсів та фестивалів**, що організовує ДОІППО за підтримки Департаменту освіти і науки Донецької обласної державної адміністрації. Так, обласний фестиваль творчості «Європа з нами, ми з Європою» під гаслом «Євроінтеграція через мистецтво» об'єднує вчителів та дітей з активною життєвою позицією, готових брати участь у культурному та міжнародному житті країни. Обласний конкурс краєзнавчих учнівських досліджень «Моє місто (село) на долоні» спрямовується на розширення знань учнів про рідний край, його культуру і мистецтво. Для формування екосвідомості молоді через мистецтво організовано роботу обласної мистецької інтернет-вітрини «Цінуй! Бережи! Дій!».

Висновки. Якість мистецької освіти безпосередньо залежить від професійної компетентності педагогів мистецтва. Пріоритетним завданням ІППО в сучасних умовах стає трансформація змісту й організації методичної роботи з вчителями відповідно до реалізації Концепції Нової української школи у ЗЗСО та підтримка особистісно-професійного розвитку педагога для підвищення індексу якості освіти. В цій роботі цінним вважаємо успішний досвід колег ІППО як центрів системного розвитку професіоналізму педагогічних працівників з метою його впровадження у систему ІППО України.

Напрацьований відділом культури та естетики ДОІППО досвід роботи з вчителями мистецтва націлений на їхню підготовку до педагогічної діяльності в умовах нових викликів перед системою мистецької освіти України. Пріоритет відділу вбачає в підвищенні професійної компетентності вчителів мистецтва з використанням потенціалу ІППО і налагоджені мережевої взаємодії вчителів у процесі курсової і міжкурсової роботи, що тим самим формує нові якості та вміння в педагогів – відкритість до педагогічних інновацій, опрацювання великих масивів інформації (відбору, аналізу, систематизації, узагальнення тощо), презентування її у різних формах та ін., перетворення власних ідей у творчі продукти

(посібники, відеоролики, нотні збірки та ін.) з використанням їх у освітньому процесі. Користь такого формату взаємодії доведена нами: опитування вчителів засвідчує їхню готовність навчатися і самореалізовуватися в професії. Все це стало можливим за умови переформатування відділом культури та естетики форм і методів роботи на курсах підвищення кваліфікації в бік практикоорієнтованих і сучасних.

Подальші дослідження слід присвятити розробці деталізованого науково-методичного супроводу викладання мистецтва в Новій українській школі в умовах змішаного або можливого дистанційного навчання у період навчального 2020/2021 року.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Аристова Л. С. Словесні методи на уроках музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво». *Мистецтво та освіта*. 2019. № 3 (93). С. 10–16.
2. Гайдамака О. В. Теоретико-методичні орієнтири навчання мистецтва учнів закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3 (97). С. 6–12.
3. Комаровська О. А. Мистецька освіта: передчуття змін і готовність учителя до них. *Мистецтво та освіта*. 2017. № 3(85). С. 10–15.
4. Концепція «Нова українська школа»: затв. рішенням колегії МОН від 27.10.2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 13.10.2020).
5. Кучерук А. В., Махмудова А. Є. Моніторинг стану організації освітньої діяльності галузі «Мистецтво». *Мистецтво та освіта*. 2020. № 2 (96). С. 2–6.
6. Лупак Н. М. Сучасні вимоги до вчителя мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3 (97). С. 2–6.
7. Малахова М. О. Ценностная составляющая профессионально-личностных качеств учителя музыки. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття* : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., 16–17 жовт. 2014 р. К. С. 399–405.
8. Масол Л. І. Концепція загальної мистецької освіти. *Мистецтво та освіта*. 2004. № 1(31). С. 2–4.
9. Масол Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: http://www.yur-info.org.ua/index.php?lang_id=1&menu_id=1182&article_id=165701. (дата звернення: 03.01.2020).
10. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в XXI столітті: аналітична доповідь українською, російською, англійською мовами : наук. видання /Л. М. Масол, О. В. Базелюк, О. А. Комаровська, В. Г. Муромець, В. В. Парозіна ; за наук. ред. Л. М. Масол. Київ : Ауріа Букс, 2012. 240 с. : іл.
11. Моторна О. С. Мистецтво дистанційно: втрачені можливості...чи нові перспективи? *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3 (97). С. 13–20.
12. Просіна О. «Мистецтво» як один із головних предметів у школі [Електронний ресурс]. *Освітня політика. Портал громадських експертів*. Режим доступу: <http://education.ua.org.ua/articles/845-mistetstvo-yak-odin-iz-golovnikh-predmetiv-u-shkoli> (дата звернення 13.10.2020 р.).

13. Просіна О. В. Підготовка педагогів мистецьких дисциплін в умовах неформальної освіти. *Мистецтво та освіта*. 2019. № 3 (93). С. 54–57.

References:

1. Arystova, L. S. (2019). Slovesni metody na urokakh muzychnoho mystetstva ta intehrovanooho kursu "Mystetstvo" [Verbal methods at music lessons and integrated course "Art". *Mystetstvo ta Osvita* [Art and Education], 3(93), 10–16.
2. Haidamaka, O. V. (2020). Teoretyko-metodychni oryentiry navchannia mystetva uchniv zakladiv zahalnoi serednoi osvity na zasadakh kompetentnisnoho pidkhotu [Theoretical and methodological guidelines for teaching art to students of general secondary education based on competence approach]. *Mystetstvo ta Osvita* [Art and Education], 3(97), 6–12.
3. Komarovska, O. A. (2017). Mystetska osvita: peredchuttia zmin i hotovnist uchytelia do nykh [Art education: Anticipation of change and teacher's readiness for it]. *Mystetstvo ta Osvita* [Art and Education], 3(85), 10–15.
4. Kontseptsiiia «Nova ukrainska shkola» [The concept of "New Ukrainian School"]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Kucheruk, A. V., & Makhmutova, A. Ye. (2020). Monitorynh stanu orhanizatsiiy osvითnoi diialnosti haluzi "Mystetstvo" [Monitoring the state of organization of educational activities in the field of "Art"]. *Mystetstvo ta Osvita* [Art and Education], 2(96), 2–6.
6. Lupak, N. M. (2020). Suchasni vymohy do vchytelia mystetstva [Modern requirements for an art teacher]. *Mystetstvo ta Osvita* [Art and Education], 3(97), 2–6.
7. Malakhova, M. O. (2014). Tsennostnaia sostavliaiushchaia professionalno-lichnostnykh kachestv uchytelia muzyki [The value component of the professional and personal qualities of a music teacher]. *Professional art education and art culture: challenges of the XXI century*. In *Profesiina mystetska osvita i khudozhnia kultura: vykyky XXI stolittia*: Conference Proceedings, October 16 – 17 (pp. 399–405). Kyiv.
8. Masol, L. (2004). Kontseptsiiia zahalnoi mystetskoii osvity [The concept of general art education]. *Mystetstvo ta Osvita* [Art and Education], 1(31), 2–4.
9. Masol, L. (n.d.). Kontseptsiiia khudozhno-estetychnoho vykhovannia uchniv u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [The concept of artistic and aesthetic education of students in secondary schools]. Retrieved from http://www.yur-info.org.ua/index.php?lang_id=1&menu_id=1182&article_id=165701
10. Masol, L. M. (Ed.). (2012). *Mystetska osvita v Ukraini: rozvytok tvorchoho potentsialu v XXI stolitti: analitichna dopovid ukrainskoiu, rosiiskoiu, anhliiskoiu movamy* [Art education in Ukraine: the development of creative potential in the XXI century: Analytical report in Ukrainian, Russian, English]. Kyiv: Aura Buks.
11. Motorna, O. S. (2020). Mystetska dystantsiino: vtracheni mozhlyvosti...chy novyi perspektivy? [Art remotely: Lost opportunities...or new perspectives?]. *Mystetstvo ta Osvita* [Art and Education], 3(97), 13–20.
12. Prosina, O. (2016). "Mystetstvo" yak odyin iz holovnykh predmetiv u shkoli ["Art" as one of the main subjects in school]. Retrieved from <http://education.ua.org.ua/articles/845-mistetstvo-yak-odin-iz-golovnikh-predmetiv-u-shkoli>

odin-iz-golovnikh-predmetiv-u-shkoli

13. Prosina, O. V. (2019). Pidhotovka pedahohiv mystetskykh dysyplin v umovakh neformalnoi osvity [Training of teachers of art disciplines in non-formal education]. *Mystetstvo ta Osvita [Art and Education]*, 3(93), 54–57.

Shyrko Alina Anatoliivna, Head of the Department of Culture and Aesthetics of Donetsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Kramatorsk, Ukraine, alina.shirko@ippo.dn.ua

Formation of professionalism of art teacher as a participant of educational interaction in the conditions of NUS

The article presents experience of postgraduate training of art teachers based on Donetsk R-regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, which includes course training of teachers in in-service training of teachers and intercourse activities. Moreover, it contributes to systematic development of professionalism of teachers in terms of changes related to the Concept of the New Ukrainian Schools and new challenges of distance learning.

The author offers different forms of work with teachers within the framework of postgraduate training for art teachers (NUS trainers' trainings, master classes, webinars, creation of a social network), intercourse work (methodical study of art teachers in NUS, webinars and online-consultations, regional web-showcase as a presentation of the best art lessons, art pedagogical festivals, competitions).

The priority in improving professional competence of art teachers is the potential of the institute of postgraduate pedagogical education and the network of teachers in the process of course and intercourse work. Teachers' networking occurs through the creation of a social professional group and using Internet resources, which contributes to formation of teachers' openness to pedagogical innovations, develops their ability to process large amounts of professional information, its selection and presentation to students in various forms. The main advantage of networking is to encourage teachers to self-education, self-development and self-realization in profession.

The experience of the Department of Culture and Aesthetics of Donetsk R-regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education under the author's guidance has proved the effectiveness of such forms and methods of working with students in the system of postgraduate teacher's training that promote quality art education based on NUS.

Keywords: art teacher, NUS, professionalism of art teacher, Institute of Postgraduate Pedagogical Education, training.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2020 р.

Просіна Ольга Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна, prosina.olga.v@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-1243-6069>

У ФОРМАТІ ПЕЧА-КУЧА ПРО КУЛЬТУРНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ

У рамках заходів виставки «Освіта та кар'єра – 2020» 20 листопада 2020 року кафедра філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України провела дискусійну панель «Культурна компетентність у професійному розвитку особистості» у форматі печка-куча. Цей цікавий, динамічний формат є методологією презентації коротких доповідей, спеціально обмежених за формою і тривалістю, на неформальних конференціях [1].

Pecha-kucha в перекладі з японської – «бла-бла-бла», «балаканина» або «звук бесіди». Засновниками руху «Печка-куча» є Астрід Кляйн і Марк Дітам з архітектурного бюро Klein Dytham Architecture (KDA). Доповідач представляє презентацію із 20 слайдів, кожен слайд демонструється 20 секунд, після чого автоматично змінюється наступним. Таким чином, тривалість доповіді обмежена 6 хвилинами 40 секундами (або 6 хвилинами). Доповіді слідує одна за одною. Кількість доповідей зазвичай від 8 до 12.

У нетрадиційному форматі печка-куча «Культурна компетентність у професійному розвитку особистості» співробітники кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» представили низку тем:

- «Мегатренди сучасної освіти: культура, зміни, комунікація» (Просіна Ольга Володимирівна, завідувач кафедри, кандидат педагогічних наук, доцент);
- «Полікультурна компетентність педагога як соціально-педагогічний феномен» (Пуховська Людмила Прокопівна, професор кафедри, доктор педагогічних наук, професор);
- «Культурна компетентність як драйвер професійної орієнтації старшокласників у царині мистецтва та креативних індустрій» (Масол Людмила Михайлівна, про-

фесор кафедри, кандидат педагогічних наук);

- «Значення креативних індустрій у професійному розвитку особистості» (Ілляхова Марина Володимирівна, доцент кафедри, кандидат філософських наук, доцент);
- «Сугестивний дискурс у психолінгвістичному вимірі освіти дорослих: культура комунікації» (Швень Ярослава Леонідівна, доцент кафедри, кандидат педагогічних наук, доцент);
- «Нетикет або мережевий етикет у віртуальній освітній комунікації» (Самойленко Олексій Олександрович, доцент кафедри, кандидат педагогічних наук);
- «Культурна компетентність педагога на роздоріжжі... епох – культур – модусів» (Скрипник Марина Іванівна, доцент кафедри, кандидат педагогічних наук, доцент).

Відчуті атмосферність заходу, познайомитися з нестандартним підходом до презентацій у форматі печка-куча можна за Q-кодом, де повноформатно представлено захід «Культурна компетентність у професійному розвитку особистості».

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. *PechaKucha*. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://pecha-kucha.org>

Стаття надійшла до редакції 06.02.2021 р.